

Lausunto Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehelle vaalitoimikuntien ohjeistamista koskevassa asiassa

VD/2078/00.00.00.01/2023

NK/NK

Kanteliija arvostelee Eduskunnan oikeusasiamiehen kansliaan toimittamassaan kantelussa Vantaan kaupungin menettelyä vaalitoimikuntien ohjeistamisessa sekä apulaisoikeusasiamiehen päätöksen EOAK/1987/2023 huomioimisessa toiminnassa.

Vantaan kaupunkia pyydetään lähettämään kantelun tutkimiseksi vaalitoimiston selvitys sekä kaupungin lausunto ensisijaisesti sähköisessä muodossa viimeistään 9.6.2023.

Selvityksessä ja lausunnossa tulisi kiinnittää huomiota erityisesti siihen, minkälaiset ohjeet ja koulutus vaalitoimikuntien puheenjohtajille ja jäsenille on annettu sekä miten päätös EOAK/1987/2023 on huomioitu.

Kunnan keskusvaalilautakunnan on huolehdittava siitä, että vaalitoimikuntien jäsenet ja varajäsenet ovat tietoisia tehtävistään ja vastuistaan ja tätä varten keskusvaalilautakunnan tai sen henkilöstön tulee jakaa näille hyvissä ajoin ennen vaaleja oikeusministeriön laatimat vaaliohjeet.

Vantaan kaupungin hallintosäännön 9 luvun 1 §:n 1) kohdan mukaan lautakunta tehtäväalueellaan päättää kaupungin puhevallan käyttämisestä sekä esitysten ja lausuntojen antamisesta ulkopuolisille.

Keskusvaalilautakunta 30.5.2023 § 2

Keskusvaalilautakunnan sihteerin esitys:

Päätetään antaa Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehelle seuraava vaalitoimiston ja keskusvaalilautakunnan yhteinen selvitys sekä lausunto:

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies katsoo 24.3.2023 antamassaan päätöksessä EOAK/1987/2023, että vaalitoimisto on toiminut virheellisesti ohjeistaessaan vaalitoimikuntien puheenjohtajia jakamaan toimituspäivät eri kokoonpanoille. Vaalilain mukaan vaalitoimikunnan puheenjohtaja ei voi päättää vaalitoimikunnan kokoonpanosta, vaan kokoonpanon on päättänyt kunnanhallitus asettaessaan vaalitoimikunnan. Ja edelleen toteaa, että vaalitoimikunnan varsinaisten ja varajäsenten osallistumisessa noudatetaan vastaavaa menettelyä kuin kunnan muissa toimielimissä. Varsinaisen jäsenen ollessa estynyt tehtävään, tulee tehtävään kutsua varajäsenet heidän sijajärjestyksessään.

Kanteliija muun muassa arvostelee sitä, että laitosäänestystä jatkettiin vaalilain vastaisella kokoonpanolla vielä 28.3.2023 senkin jälkeen, kun vaalitoimisto oli saanut kyseisestä päätöksestä tiedon.

Eduskuntavaaleissa eri kokoisia laitoksia oli yhteensä 65 ja laitosäänestyksen toimittivat viisi vaalitoimikuntaa. Laitosten jakamisessa vaalitoimikuntien kesken ja kierrosaikataulujen laatimisessa on suuri työ. Viikkoa ennen ennakkoäänestyksen alkamista laitoksiin toimitetuissa kuulutuksissa on tiedotettu kunkin laitoksen ennakkoäänestysajoista. Vaalitoimikunta kokoontuu ennakkoäänestyksen toimituspäivinä.

Edellä mainittu apulaisoikeusasiamiehen päätös tuli vaalitoimiston tietoon 27.3.2023, mikä oli ennakköäänestysviikon toiseksi viimeinen päivä. Viimeisenä päivänä 28.3. laitoksissa kiersivät neljä vaalitoimikuntaa. Vaalitoimiston näkemys on, että tässä vaiheessa ennakköäänestysviikkoa päätöstä ei olisi voitu noudattaa ilman, että samalla olisi myös vaarannettu vaalien järjestäminen. Kantelijalle tämä oli kerrottu 27.3. puhelimitse sekä myös se, että vaalitoimisto noudattaa päätöstä seuraavista vaaleista alkaen ja ohjeistaa vaalitoimikuntia sen mukaisesti tammikuussa 2024 järjestettävässä presidentinvaalissa.

Kantelijan mukaan siinä vaalitoimikunnassa, johon hänet oli nimetty, yksi ääni oli otettu vastaan 27.3.2023 vajaalla kokoonpanolla. Lisäksi kantelija katsoo, että pitäytyminen vain lainmukaisessa minimikokoonpanossa saattaa johtaa tilanteisiin, joissa äänestystapahtuma vastaanotetaan laittomassa kokoonpanossa, kuten oli käynyt. Kantelussa annetaan myös ymmärtää, että aiemmissa vaaleissa olisi ollut tavanomainen käytäntö se, että puheenjohtajalla olisi ollut oikeus määrätä tarvittava henkilömitoitus äänestyskohteen ja tilanteen mukaan.

Vaalilain mukaan vaalitoimikuntaan kuuluu puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja yksi muu jäsen sekä tarpeellinen määrä varajäseniä, joita on kuitenkin oltava vähintään kolme. Vaalilain 16 §:n 1 momentin mukaan vaalitoimikunta on päätösvaltainen kolmijäsenisenä. Vaalitoimisto järjesti 21.2.2023 vaalitoimikuntien varsinaisille jäsenille ja varajäsenille koulutuksen, jossa muun ohella kerrottiin, että jokainen äänestys on otettava vastaan päätösvaltaisessa kokoonpanossa. Koulutuksessa käytiin läpi liitteenä oleva diaesitys. Vaalitoimikuntien jäsenille on myös jaettu liitteenä olevat vaalitoimiston laatima ohjeistus sekä oikeusministeriön vaaliohjeet nro 3.

Tässä vaalitoimikunta menetteli vaalitoimiston ohjeistuksen vastaisesti. Keskusvaalilautakunta toteaa edellä mainitun äänen vastaanottamisesta, että vaikka kyseessä on menettelyvirhe ja virkavelvollisuuksien laiminlyöminen, sillä ei kuitenkaan ole ollut vaikutusta vaalien tulokseen. Keskusvaalilautakunta korostaa, että myös vaalitoimikunta on vaaliviranomainen ja jokainen vaalitoimikunnan jäsen vastaa omasta menettelystään ja toimii virkavastuulla. Havaitessaan virheen vaalitoimikunnan tulisi itse oikaista menettelynsä, mikäli se on mahdollista. Tässä tapauksessa kantelun tietojen perusteella virhe olisi nähtävästi ollut oikaistavissa. Seuraavissa koulutuksissa ja ohjeissa vaalitoimisto tulee entisestään korostamaan päätösvaltaisen kokoonpanon merkitystä.

Ennen korona-aikaa vaalitoimisto on aina ohjeistanut vaalitoimikuntia kiertämään laitoksia täysilukuisena kokoonpanona eli kolmijäsenisinä. Muussa tapauksessa toimikunnan puheenjohtaja ei ole toiminut ohjeistuksen mukaisesti. Kuntavaaleissa 2021 ja aluevaaleissa 2022 jotkut vaalitoimikunnat katsoivat suuremman kokoonpanon olevan tarpeen koronasuojausvälineistön suuren määrän takia. Nämä vaalit olivat poikkeuksia ja koska vastaavaa tarvetta ylimääräiselle kantoavulle ei enää ollut eduskuntavaaleissa, vaalitoimisto tämän vuoksi koulutuksessa nosti esille, että palkkio maksetaan ainoastaan kolmelle jäsenelle per toimituspäivä.

Taulukosta ilmenee vaalitoimikunnan puheenjohtajan allekirjoittaman palkkiolomakkeen tietojen mukaan vaalitoimikunnan mitoitus kuntavaaleissa 2021 ja aluevaaleissa 2022.

		Pvm./jäsenten lkm.		Pvm./jäsenten lkm.
2021	Toimikunta 1	26.5./4, 31.5./3, 2.6./3 ja 4.6./3	2022	12.1./4, 13.1./3, 17.1./3 ja 18.1./3
	Toimikunta 2	26.5./4, 31.5./3, 2.6./3 ja 3.6./3		12.1./3, 13.1./3, 14.1./3 ja 18.1./3

	Toimikunta 3	26.5./6, 31.5./4, 1.6./5 ja 7.6./4		12.1./5, 14.1./4, 17.1/4 ja 18.1./4
	Toimikunta 4	28.5./3, 31.5./3, 7.6./3 ja 8.6./3		12.1./4, 13.1./4, 17.1./5 ja 18.1./5
	Toimikunta 5	28.5./4, 1.6./4, 3.6./3, 4.6./3 ja 8.6./3		12.1./3, 13.1./3, 17.1./3 ja 18.3./3

Vaalitoimikunnat pääosin suoriutuivat päivästä täysilukuisessa kokoonpanossa myös ”koronavaaleissa”. Riippumatta siitä ketkä henkilöt on nimetty vaalitoimikuntaan jäseniksi, varalla olevan jäsenen läsnäoloon lähtökohtaisesti ei ole tarvetta, koska vaalitoimikunnalla on mahdollisuus pitää toimituspäivän aikana riittävästi lyhyitä taukoja. Näin ollen vaalitoimikunta pystyy olemaan koko toimituspäivän ajan koolla päätösvaltaisena lounas- ja muut tauotkin mukaan lukien.

Keskusvaalilautakunta katsoo, että vaalitoimisto on ohjeistanut ja kouluttanut vaalitoimikuntien jäsenet tehtävänsä vaalilain edellyttämällä tavalla. Lisäksi keskusvaalilautakunta katsoo, että apulaisoikeusasiamiehen päätöksen EOAK/1987/2023 noudattamatta jättämiselle näissä eduskuntavaaleissa oli perusteltu syy ja toteaa, ettei vaalitoimikuntien 28.3.2023 päivän kokoonpanoilla myöskään ole ollut vaikutusta vaalien tulokseen.

Päätös:

Hyväksyttiin esitys.

Liitteet:

- Kantelu (poistettu ei välttämättömät henkilötiedot, KunL 140 § 1. mom.)
- Päätös EOAK/1987/2023 (poistettu ei välttämättömät henkilötiedot, KunL 140 § 1 mom.)
- Koulutusdiaesitys
- Vaalitoimiston ohje
- Oikeusministeriön vaaliohjeet nro 3

Täytäntöönpano: Vaalitoimisto

Muutoksenhakuohje: 3.1. Oikaisuvaatimus- ja valituskielto

Lisätiedot:

keskusvaalilautakunnan sihteeri Niina Kolju, puh. 040 5598 621, (etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi)